SVENSK SLAVHANDEL

Barn och vuxna uppställda vid ett bostadshus i Gustavia.
Foto, cirka 1865 av Carl Constantin Lyon. (Sjöhistoriska museet)

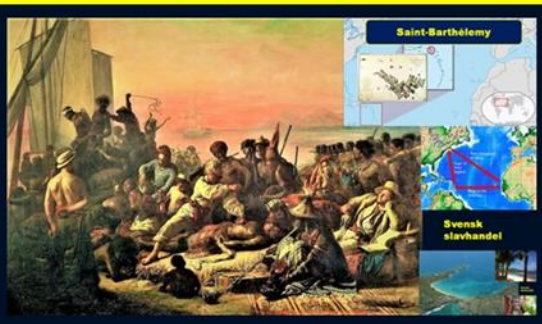

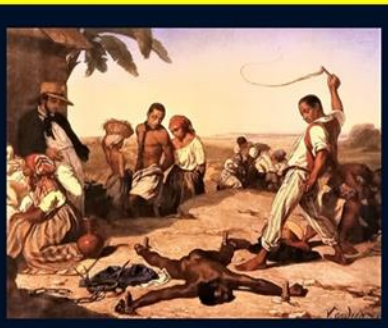

Jämfört med Dansk

SVENSK SLAVHANDEL

SVENSK SLAVHANDEL

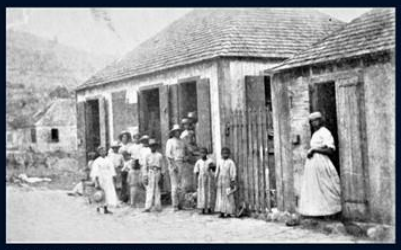

Barn och vuxna uppställda vid ett bostadshus i Gustavia.
Foto, cirka 1865 av Carl Constantin Lyon. (Sjöhistoriska museet)

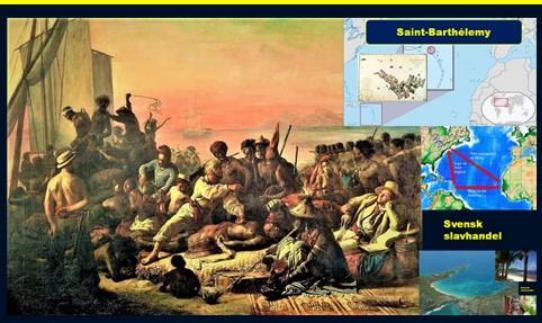

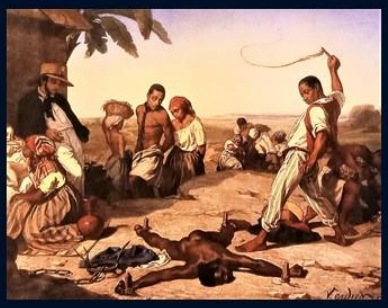

Svensk slavhandel

Svensk slavhandel bedrevs framför allt under tre perioder; först under vikingatid och äldre medeltid, sedan en period under stormaktstiden 1650–1663, till sist en period under och efter den gustavianska tiden, från 1784 till 1847. Slaveri och slavhandel förbjöds i Sverige år 1335. Svenska skepp utanför det egentliga Sverige deltog från 1600-talet och framåt i den transatlantiska slavhandeln. I praktiken legaliserades slavhandel utanför Sveriges gränser när Sverige skaffade sig handelsstationer i Afrika (Cabo Corso) år 1650 samt i Karibien (Svenska S:t Barthélemy) år 1784. Sverige höll även avtal med England och Nederländerna angående slavhandel, och några svenska fartyg deltog i triangelhandeln. Mellan 1784 och 1878, ägde den svenska kronan ön Saint-Barthélemy i Karibien där slaveri förekom.

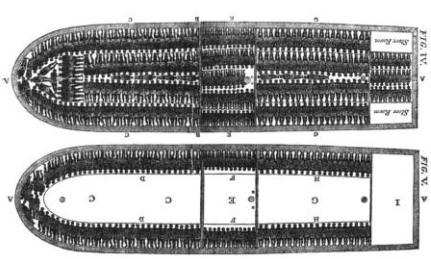

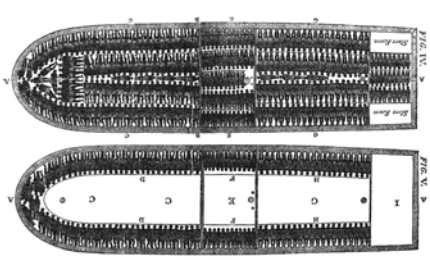

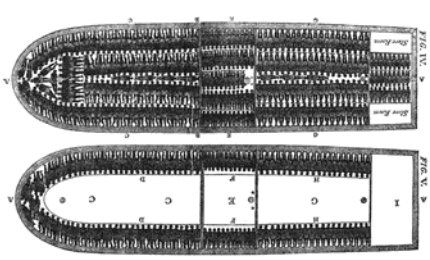

Saint-Barthélemy (även Saint Barts, Saint Barths, Saint Barth) är en fransk ö i Karibien. Den är en del av ögruppen Små Antillerna. Ön var åren 1784–1878 en svensk koloni, varefter den såldes tillbaka till Frankrike. Det svenska arvet på ön består av namngivningen av orter och gator samt öns vapen som bär de tre kronorna.

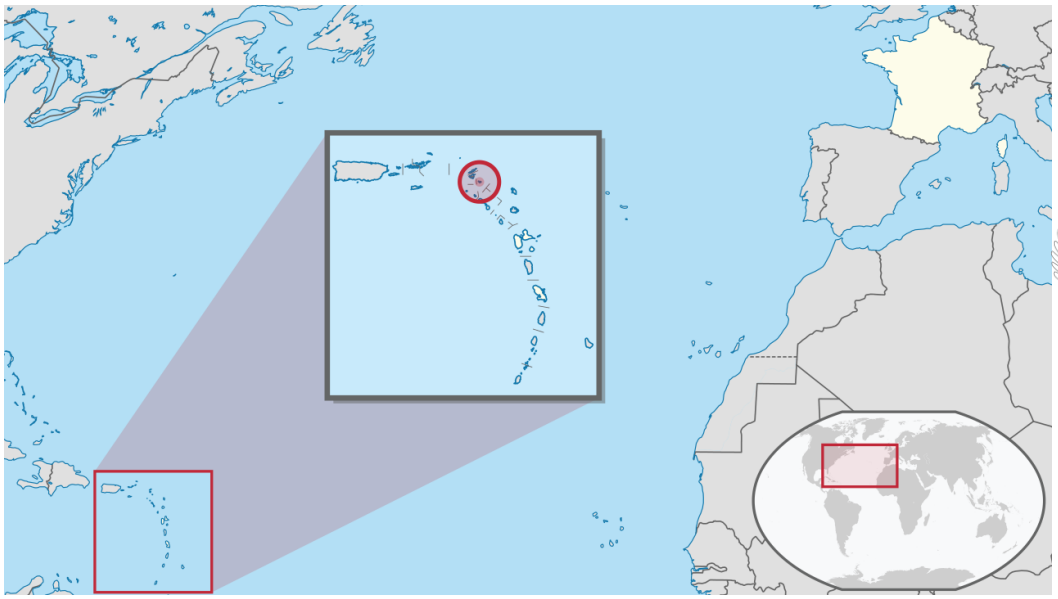

År 1492 anlände Christofer Columbus till Saint-Barthélemy och han döpte ön efter sin bror Bartolomeo. År 1648 annekterades ön av Frankrike som den tillhörde fram till 1784. Ludvig XVI av Frankrike överlät ön till Sverige 1784 och i gengäld fick fransmännen handelsrättigheter i Göteborg. Den var en svensk koloni från 1784 till 1878 då den såldes tillbaka till Frankrike för 300 000 kronor av Oscar II. Sverige bedrev slavhandel på denna ö åren 1784-1847 (se den svenska slavhandeln), vilket var en del av Triangelhandeln.

Kolonins lönsamhet minskade sedan Storbritannien öppnat sina västindiska hamnar för amerikansk handel, samtidigt som de spanska och portugisiska kolonierna i Sydamerika och Mellanamerika blivit fria och allmän frihandel införts. När vinsten uteblev måste svenska staten årligen skjuta till pengar för att bekosta öns underhåll, varför det år 1877 slöts ett fördrag med Frankrike om att återlämna Saint-Barthélemy. Efter en folkomröstning, där bara 352 personer röstade och endast en röst var för fortsatt svensk tillhörighet, överlämnades ön den 16 mars 1878 varpå Frankrike löste in svensk egendom på ön.

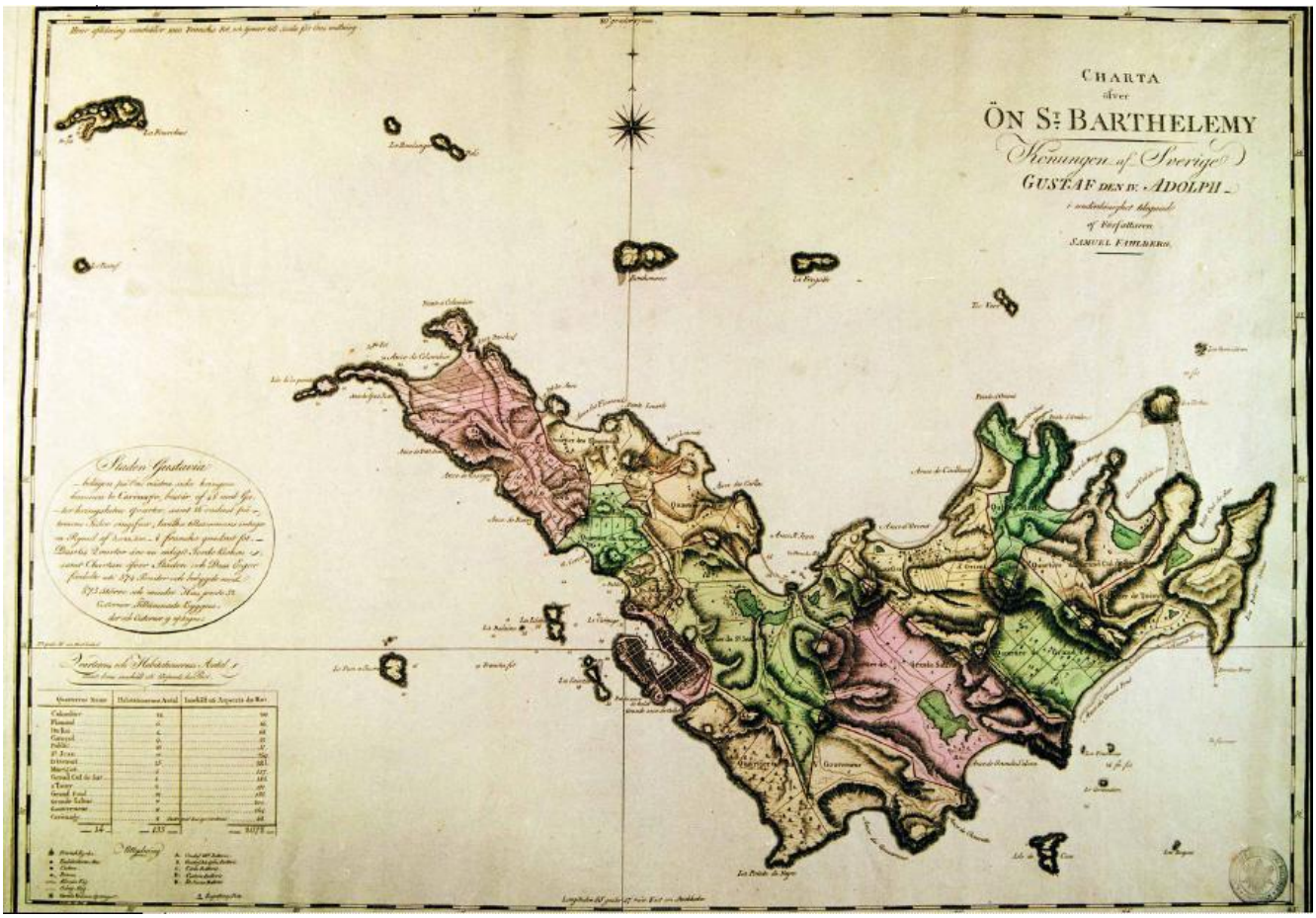

Guvernörer

Salomon Maurits von Rajalin	1785–1787
Pehr Herman Rosén von Rosenstein	1787–1790
Carl Fredrik Bagge af Söderby	1790–1795
Georg Henrik Johan af Trolle	1795–1801
Hans Henrik Anckarheim	1800–1812
Berndt Robert Gustaf Stackelberg	1812–1816
Johan Samuel Rosensvärd	1816–1818
Carl Fredrik Berghult	1818–1819
Johan Norderling	1819–1826
James Haarlef Haasum	1826–1860
Fredrik Carl Ulrich	1860–1868
Georg Wilhelm Netherwood	1868
Bror Ludvig Ulrich	1868–1878

Svenska förbindelser i dag Piteå är Saint-Barthélemys vänort i Sverige. Den 14 maj 1995 invigdes Rue de Piteå vid nyrestaurerade Wall House i Gustavia. Det svenska kulturarvet på Saint-Barthélemy värnas varmt på Saint Barthélemy av såväl kommunen som Föreningen Sveriges vänner (L'Association SAINT-BARTH des Amis de Suède, allmänt förkortat ASBAS)[källa behövs], vars hedersordförande är Marius Stakelborough, som hittills har besökt Piteå åtta gånger och inför kommunfullmäktige utropats av kommunfullmäktiges ordförande Axel Bogren som hedersmedborgare i Piteå. Han är den ende på ön med ett svenskklingande efternamn, troligen förvärvat av hans förfäder från den svenske guvernören Berndt Robert Gustaf Stackelberg, som var guvernör på ön 1812-1816. Senast i februari 1996 valdes han som ny ordförande i ASBAS Mme Arlette Magras i Gustavia. År 1979 förlänades han Nordstjärneorden och 1988 var han en av värdarna när kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia besökte Saint Barthélemy.

Salomon Maurits von Rajalin, född 25 augusti 1757 i Karlskrona, död 23 september 1825 i Stockholm, var en svensk friherre, svensk amiral och ämbetsman. Han var son till Johan von Rajalin och Eleonora von Gertten. Han gifte sig 1787 med Fredrika Lovisa Jägersköld.

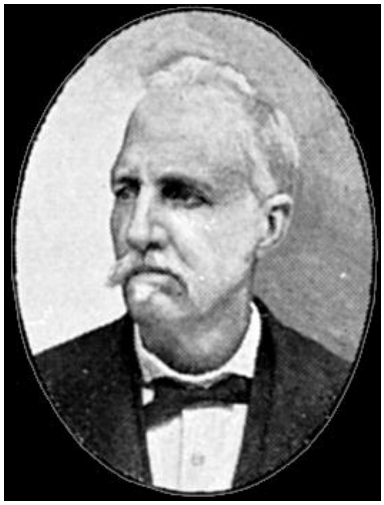

Georg Wilhelm Netherwood, född 21 augusti 1828 i Gustavia, död 5 juni 1903 på Saint-Barthélemy, var en svensk ämbetsman och guvernör Mellan augusti 1868 och december 1868 var Netherwood tillförordnad guvernör över kolonin Svenska S:t Barthélemy.

I Gustavia fanns ett svenskt vicekonsulat mellan 1877 och 1903 (vicekonsulerna Ridderhjerta och Netherwood). Sedan 1997 finns åter ett svenskt konsulat under konsul Magras.

Ön är indelad i 40 administrativa enheter, quartiers. Dessa är grupperade i två större enheter paroisses.

Sverige skulle kunna försöka att exportera ett bestämt antal slavar till de franska kolonierna i området varje år. Saint-Barthélemy saknade förutsättningar för jordbruk, men ön hade förutsättningar för en naturlig hamn. För att få köpet av ön att gå runt, var det nödvändigt att inrikta den på handel. Den svenska generalkonsuln i den franska staden L'Orient, Simon Bérard rekommenderade att ön skulle göras till ett frihandelsområde.

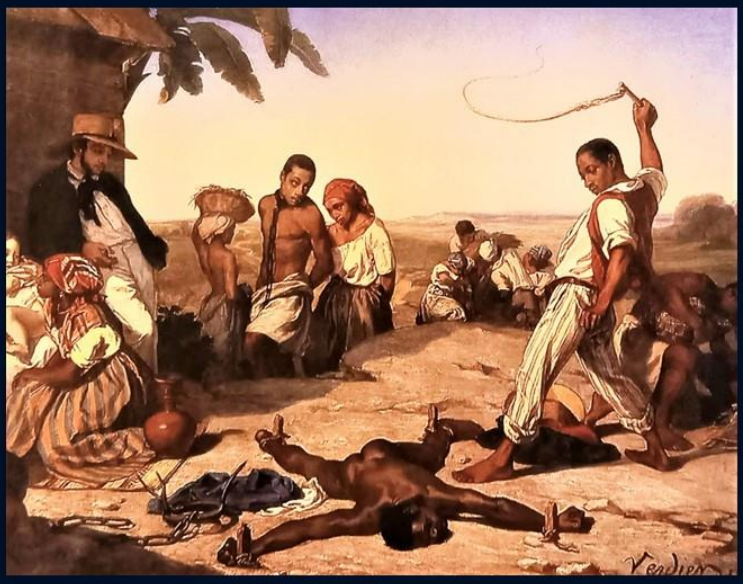

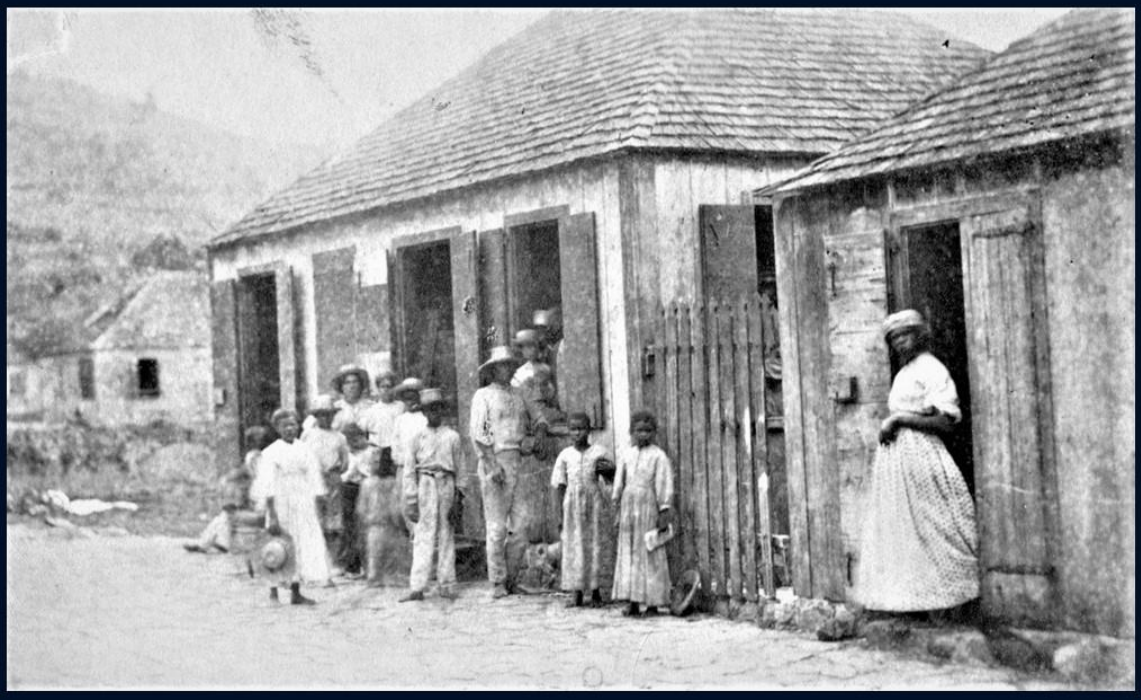

GUSTAVIA

1865

Barn och vuxna uppställda vid ett bostadshus i Gustavia.
Foto, cirka 1865 av Carl Constantin Lyon. (Sjöhistoriska museet)

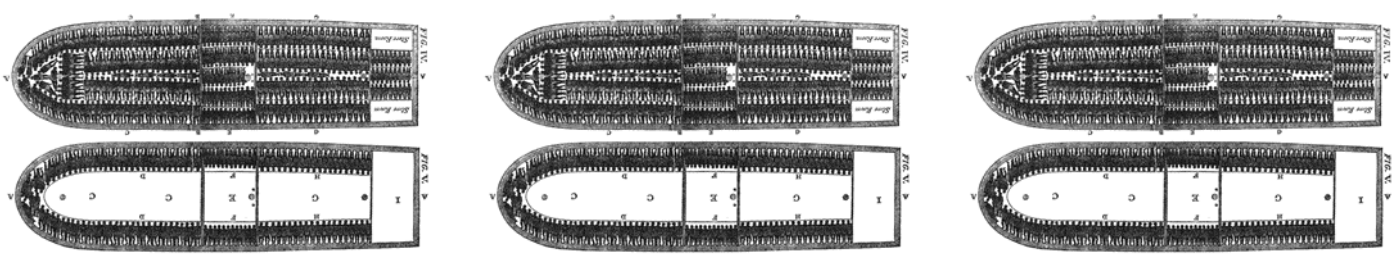

Om Saint-Barthélemy blev en framgång kunde Sverige senare expandera till flera öar i området. De ledande kolonialländerna i Europa, England, Frankrike, Portugal, Spanien och Nederländerna, hade stora inkomster från vissa karibiska öar. Gustav III följde Bérards rekommendationer och försökte göra Saint-Barthélemy till ett frihandelscenter, även för slavhandel. Den första guvernören på det svenskägda Saint-Barthélemy hette Salomon Mauritz von Rajalin, hans adjutant var löjtnant Pehr Herman von Rosenstein. År 1785 förklaras ön som frihamn.

87 skepp med 7 300 slavar har hittats i dokument från Frankrike och tiden då Sverige ägde ön. Men mörkertal gör det troligt att handeln var högre

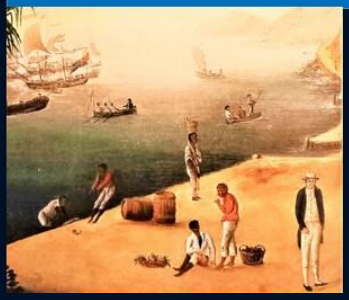

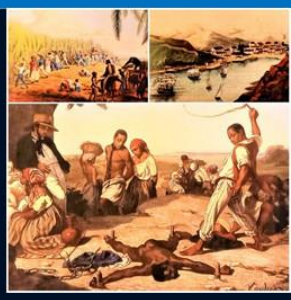

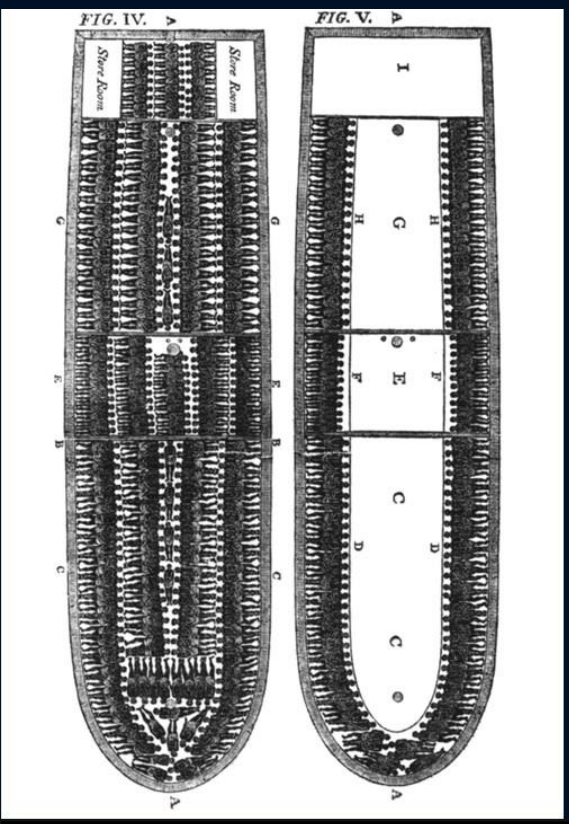

Teckning som sägs visa hur slavar lastades på ett brittiskt slavskepp. Teckningen publicerades av den svenske slaverimotståndaren Carl Bernard Wadström år 1794

SVENSK SLAVHANDEL

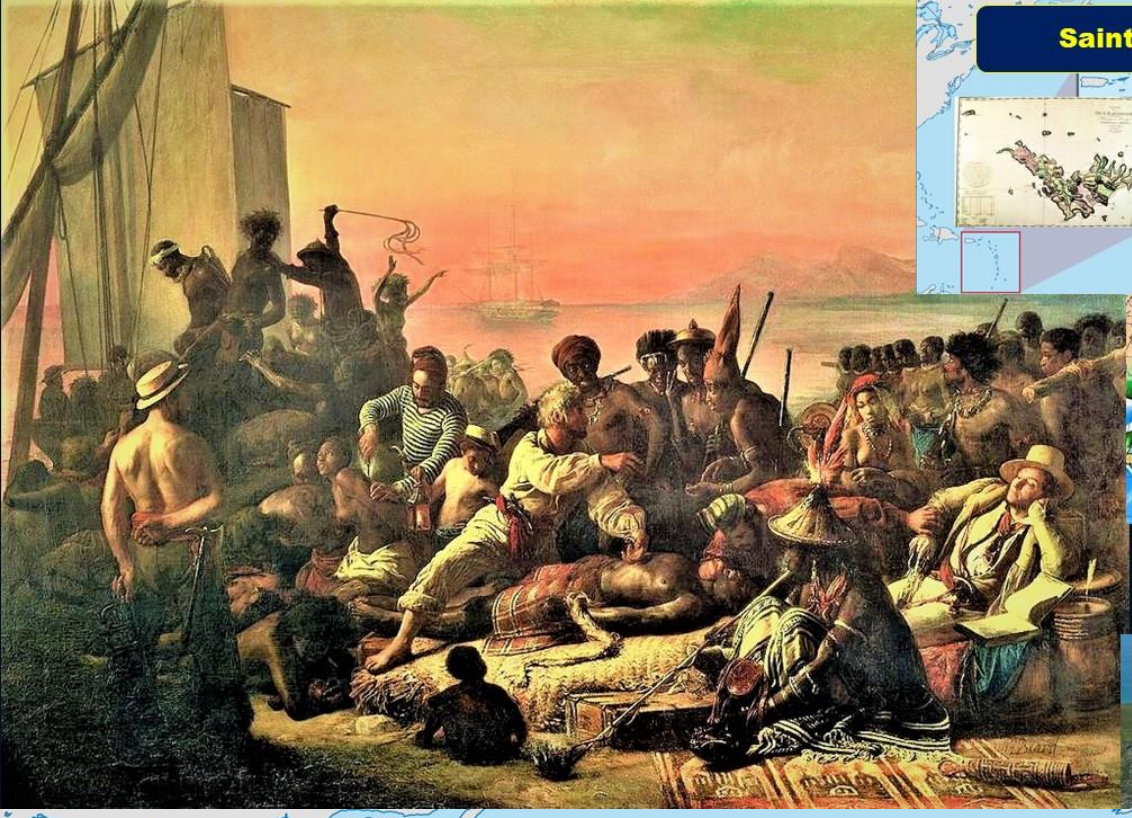

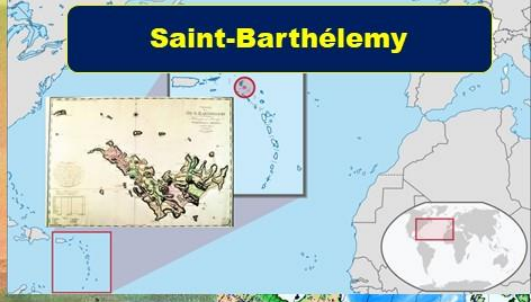

Svensk slavhandel

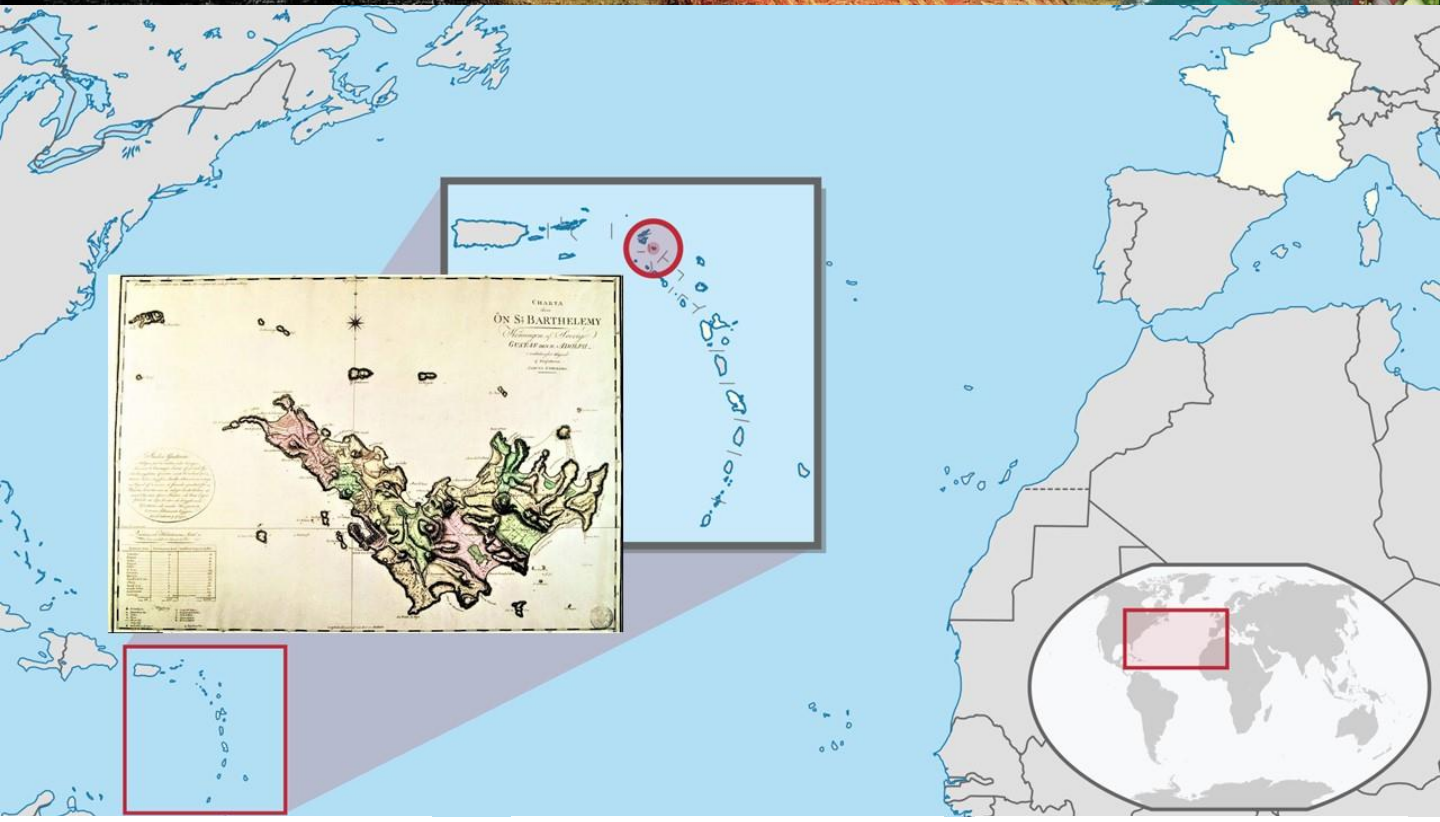

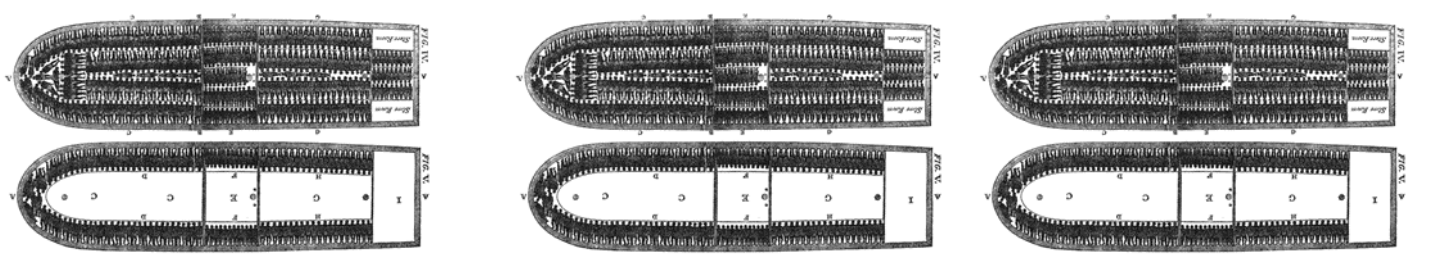

Svensk slavhandel

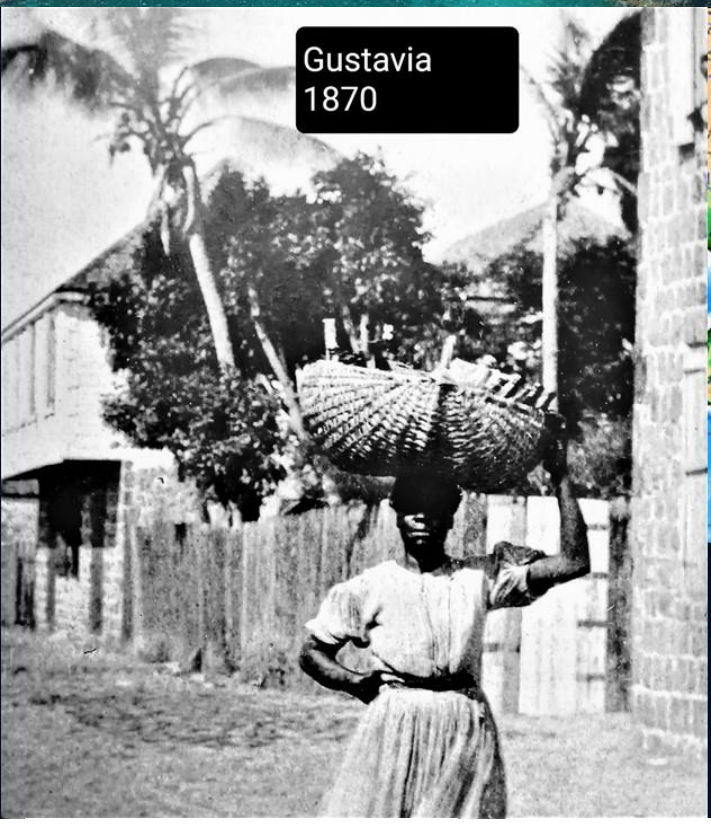

Triangelhandeln under 1500-, 1600- och 1700-talen var en sjöfartsrutt i tre steg, främst mellan Västeuropa, Västafrika, Nordamerika och Karibien.

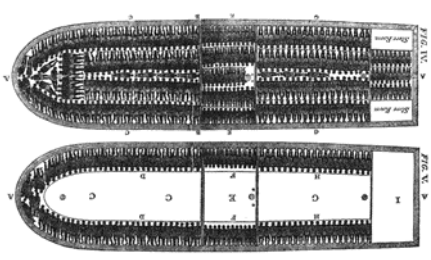

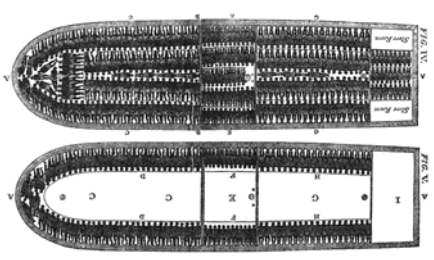

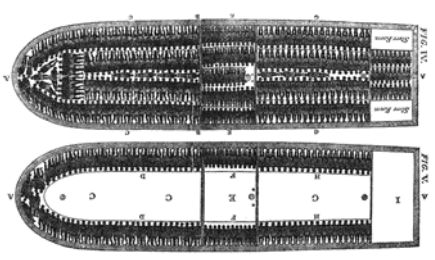

Slavskepp som anlände Saint-Barthélemy

8 oktober 1804: Skonaren ACTIVE under befäl av kapten Portelly ankommer med last som består av vin, rom, socker och ”Nya Negrar”.
25 december 1804: Den danska briggen HOFFI under befäl av kapten Hilton ankommer efter 44 dagars resa från Rio Pongo med en last av 177 slavar.
16 mars 1805: Den amerikanska skonaren ELMIRA under befäl av kapten Sherburne ankommer efter 19 dagars resa från Goré med 46 ”Nya Negrar”.
5 juli 1805: Det engelska skeppet KITTY'S AMELIA under befäl av kapten Newcable ankommer efter 42 dagars resa från Angola med 210 ”Nya Negrar”. Briggen PRUDENCE under befäl av kapten Griffith ankommer efter 42 dagars resa från Angola med 162 ”Nya Negrar”.
9 augusti 1805: Den svenska skonaren ONLYFER under befäl av kapten Lamitt ankommer med 101 ”Nya Negrar”.
19 oktober 1805: Den svenska briggen ELISABETH under befäl av kapten Pyke ankommer efter 63 dagars resa från Afrika med en last av 176 slavar.

Sverige stiftade nya lagar för Ön.

Slavägare fick utan att det var ett brott lov att utdela 29 piskrapp Men lagligt gick det att utöka. Myndigheten utförde då ett mer omfattande piskande

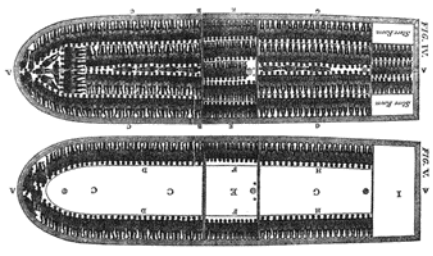

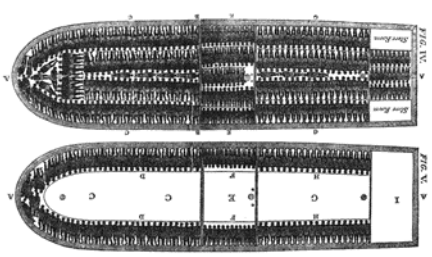

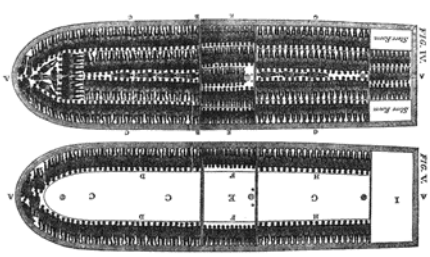

Avvecklandet av slavhandeln

Sverige, som redan sedan länge förbjudit slaveri på svensk mark, började från år 1813 även förbjuda svenskars slavhandel utomlands. Det var tidigt i jämförelse med de flesta stater i världen, men den svenska slavhandelns fullständiga avvecklande var en process som skulle ta över trettio år. År 1823 beslutade riksdagen att svenska fartyg som sysslade med slavhandel inte hade rätt till svenskt beskydd och år 1830 infördes dödsstraff för slavhandlare.

Slaveriet på Saint Barthélemy uppmärksammades knappast alls i Sverige förrän 1840, men riksdagen ansåg sig då inte ha råd att friköpa de kvarvarande slavarna på ön. En proposition om avskaffande av slaveriet skrevs 1844. Slavstatusen för de befintliga slavarna på ön avskaffades till sist den 9 oktober 1847 under guvernör James Haarlef Haasum. Svenska staten friköpte de återstående slavarna; enligt uppgift 523 människor till priset av 80 riksdaler för per person.

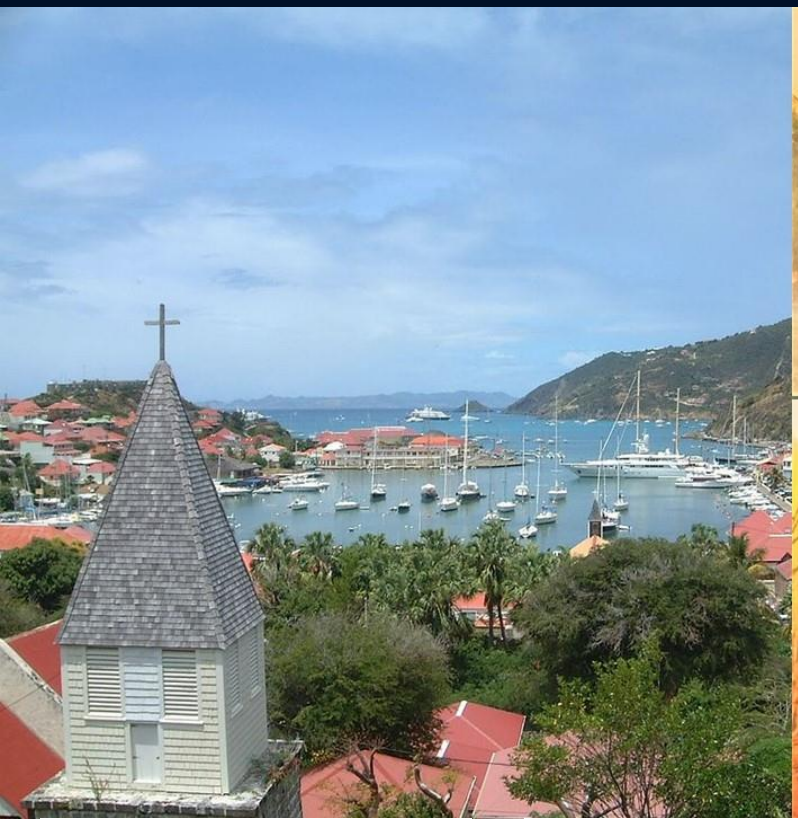

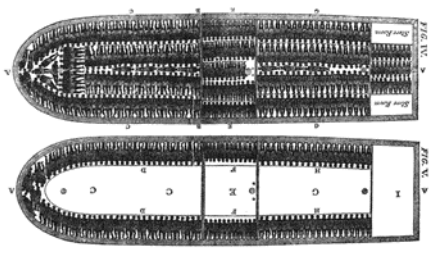

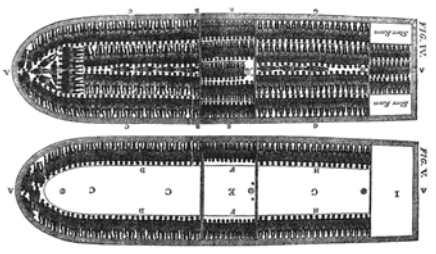

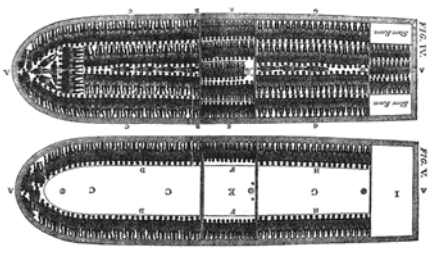

Några slavhandlare

Den svenska kolonins mest kända slavhandlare är Jacob Röhl och Adolf Fredrik Hansen. De äger tillsammans handelshuset Röhl & Hansen i Gustavia, och är även Svenska Västindiska Kompaniets agenter under kolonins första svenska år. Röhl & Hansen ägdes av Jacob Röhl och Fredric Hansen. Sannolikt var de kusiner då Elias Röhl (1716-1796) var gift med Mari Hedvig Hansen (1719-82). Jacob Röhl återvände till Stockholm vid 39 års ålder, gifte sig och fick dottern Maria Röhl (1801-1875) som var konstnär.
Hansen stannar kvar på ön till dess han dör 1844 – tre år innan de sista slavarna köps fria av den svenska staten. Adolf Fredrik Hansens slavbod fungerar som omlastningslager, förvar och butik för slavar. På listor som ännu finns kvar framgår att dödligheten är hög i förvaret, särskilt med tanke på att medelåldern torde ha varit låg bland de tillfångatagna. År 1808 är det 26 personer som avlider, 1811 dör 28. Röhl & Hansen är inte bara aktörer bakom transatlantiska slavhandelsexpeditioner, utan också mellanhänder i transithandeln. Röhl & Hansen har ännu en nisch i slaveribranschen, nämligen smuggling av sina mänskliga varor till de brittiska kolonierna efter att Storbritannien förbjudit slavhandeln 1807. Det är omöjligt att säga exakt hur omfattande Röhl & Hansens handelsverksamhet sammanlagt.

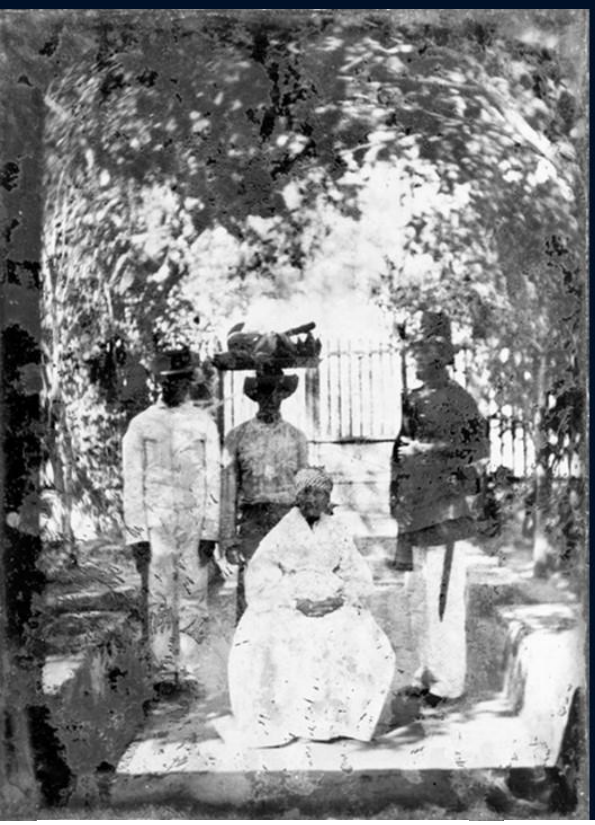

Familjen Reimers är en av de svenska borgarfamiljer som tjänat pengar på slaveriet härstammar ursprungligen från Norrköping där man var handlare i flera generationer på 1600- och 1700-talen. Peter Reimers (1699-1754) och Brita Wallman (1707-53) fick mellertid två söner som skulle komma att ta sig bort från födelsestaden. Den äldre av dessa, Anders Reimers blev grosshandlare, rådman och riksdagsman. Den yngre, Lars Reimers, blev också framgångsrik grosshandlare och direktör. Han blev mycket rik, bland annat på slavhandel.

Tjänstefolk och vakt i svensk uniform hos den svenske guvernören i Gustavia, Saint Barthèlemy, 1862.
(Sjöhistoriska museet)

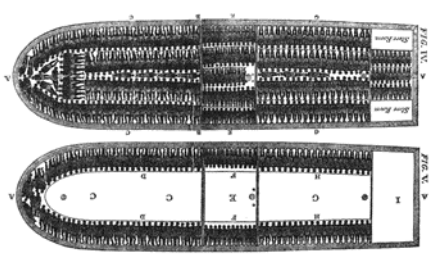

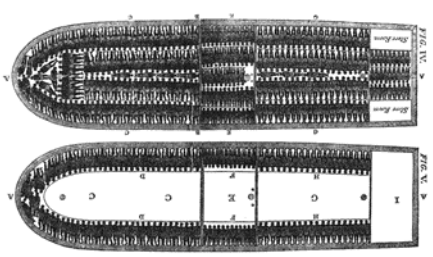

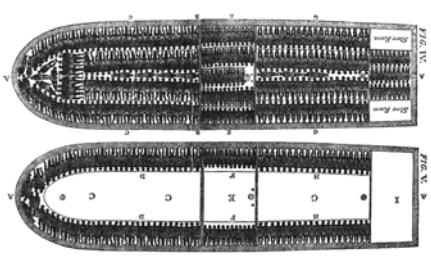

Slavhandeln började avskaffas inom Sveriges utomeuropeiska besittningar från år 1813. Därefter följde successiva lagskärpningar mot slavhandel och slaveri tills de sista återstående slavarna, totalt 595 personer, friköptes den 9 oktober 1847. Mellan 10 och 50 transporter genomförda av svenskregistrerade skepp är kända, beroende på källa och definition, det vill säga mellan 0,02 procent och 0,1 procent av de transatlantiska slavtransporterna. Sverige var en aktör som andra på området om än i mindre skala än huvudaktörerna Portugal / Brasilien, Storbritannien, Frankrike, Spanien / Uruguay, Nederländerna, USA och Danmark. Sverige spelade även en viktig indirekt roll som huvudexportör till de brittiska slavhandelsstäderna av det så kallade voyage-järn som användes som valuta när slavar köptes.

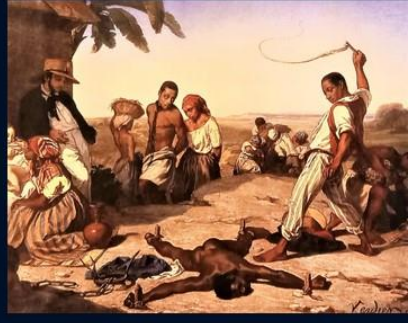

Sankt Barthélemy blev senare mer och mer en Ö med karaktären av en smuggelö. Genom att skaffa svenska dokument och rekrytera besättningar från den svenska ön kan slavhandlare från olika nationer fortsätta med illegal verksamhet. Här kan slavhandlare också köpa alla de varor som behövs för att utrusta slavskepp. Victor Wilson beskriver Gustavia som en »säker asyl« för den orerande illegala slavhandeln.

Den svenska stadens borgare tar aktiv del genom att på olika sätt och i olika led stödja handeln och smugglingen.

Till slut kommer ändå den dag då en högtidlig kungörelse från Kungl Maj:t förbjuder svenskar att handla med tillfångatagna afrikaner. Det sker den 7 februari 1823, återigen efter brittisk uppvaktning.

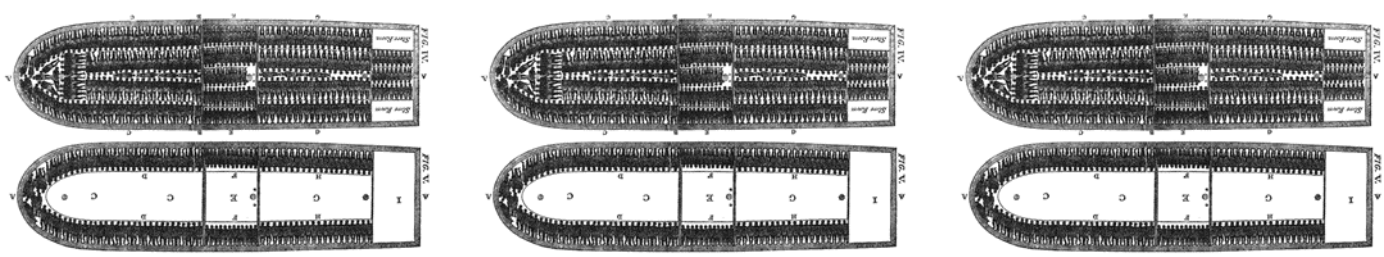

Saint-Barthélemy hade med åren blivit en alltmer betungande finansiell börda för den svenska staten. Staten försökte sälja ön till USA, som tackade nej, och sedan till Italien, som inte heller var intresserat. Slutligen såldes ön till sin ursprungliga ägare Frankrike, som gick med på att ta tillbaks den i augusti 1877. Vid denna tidpunkt identifierade sig öborna fortfarande med Frankrike. I en folkomröstning på ön där befolkningen tillfrågades om övergången till Frankrike brydde sig bara 352 personer om att rösta, men av dessa var endast en emot förslaget.

Uppsalaforskaren Anders Sparrman var en svensk abolitionist, och verkade för att alla länders slavhandel skulle förbjudas.

Egendoms Skatt

På slavarna

Skattefusk

Slavar gömdes
i skogen

inför räkning

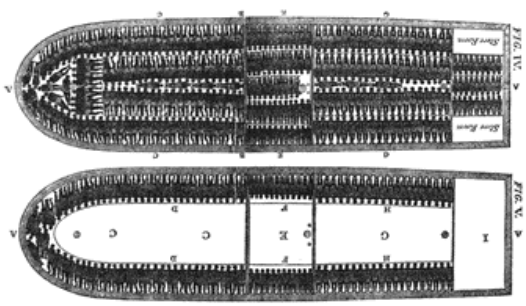

JÄMFÖR DANMARKS HANDEL

Danska Västindien

Egendoms Skatt

På slavarna

Slavar gömdes i skogen

Skattefusk

inför räkning

År 1803 avskaffades det danska slaveriet i och med att ett förbud mot slavhandel trädde i kraft. Men i kolonierna i Danska Västindien kvarlevde slaveriet i sockerindustrin som tidigare och skulle så fortsätta att göra i närmare ett halvt sekel. Den definitiva slutpunkten för den danska sockerindustrin i Västindien sätts inte förrän 1917, då Danmark säljer sina kolonier till USA.

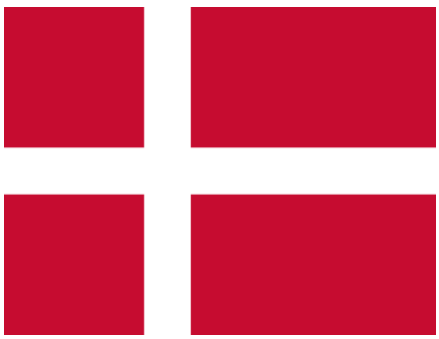

JÄMFÖR MED DANMARKS HANDEL

Danska slavhandelen

Perioden 1671-1755

Under en period under 16- och 1700-talen var Danmark liksom Sverige via sina kolonier delaktigt i slavhandeln över Atlanten. För Danmarks del tar denna del av historien sin början år 1671, då Jørgen Iversen blev den första danska guvernören i Danska Västindien. Och det var jakten på det åtråvärda sockret som var orsaken.

Perioden 1755-1803

Sockerproduktionen i kolonierna i Danska Västindien inbringade under 1700-talet stora mängder pengar till Danmark och danska handelskompanier. Andra halvan av 1700-talet är denna handel som mest intensiv, men samma sak gäller därmed också för slavhandeln, utan vilken den danska handeln med socker inte hade varit möjlig. Men mot slutet av 1700-talet börjar en stark internationell opinion mot slavhandel att väckas.

Perioden 1803-1917

År 1803 avskaffades det danska slaveriet i och med att ett förbud mot slavhandel trädde i kraft. Men i kolonierna i Danska Västindien kvarlevde slaveriet i sockerindustrin som tidigare och skulle så fortsätta att göra i närmare ett halvt sekel. Den definitiva slutpunkten för den danska sockerindustrin i Västindien sätts inte förrän 1917, då Danmark säljer sina kolonier till USA.

Många av Köpenhamns vackra hus byggdes för pengar som tjänats genom slavars slit, konstaterade statsminister Lars Løkke Rasmussen. Det är skamligt. Och det är lyckligtvis historia. Ett sekel efter försäljningen svarar nästan varannan tillfrågad person (49,3 procent) att Danmark officiellt bör ursäkta befolkningen på öarna. I folketinget anser däremot en majoritet att Danmark inte ska be om ursäkt. Politikerveteranen Positive Nelson, från Saint Croix vill ha en ursäkt. Vi har ännu inte läkt såren efter det som skett. Just nu har vi till exempel inget jordbruk, det beror bland annat på trauman från tiden med slaveri på sockerplantagen.

Danmarks slavhandel

190 frivilliga från Danmark

161 dog inom 6 m

1673 1:a last

Upp till 500/last

1754 Danmark ägare

DANSK

slavhandel

208 vita 1000 färgade

År 1800, 35000 slavar

3500 vita

Guvernör Erich Bredal

100 000 slavar

År 1803 slaveri förbud

1848 upphör handel

Olönsamt 1848

USA nära köpa 1867

1878 uppror

1917 köper USA pris 25 milj US

Namnbyte Virgin Islands